

Εισαγωγή

Η άσκηση δημόσιας εξουσίας είναι άμεσα συνυφασμένη με τη δυνατότητα παραγωγής και επιβολής έννομων αποτελεσμάτων εντός της εδαφικής επικράτειας ενός Κράτους. Η έκδοση δικαστικών αποφάσεων και η εκτέλεσή τους αποτελεί ουσιαστική πτυχή της κρατικής κυριαρχίας, και ειδικότερα της δυνατότητας των Κρατών να ρυθμίζουν μονομερώς τις έννομες σχέσεις των υποκειμένων τους. Η αποκλειστική αρμοδιότητα του κρατικού μηχανισμού εφαρμογής των νόμων συνεπάγεται τον αποκλεισμό της δυνατότητας αναγνώρισης και εκτέλεσης δικαστικών αποφάσεων σε άλλο Κράτος από εκείνο στο οποίο έχουν εκδοθεί. Η αυτοδίκαιη εφαρμογή αλλοδαπής απόφασης θα ισοδυναμούσε με υπονόμηση της κυριαρχίας ενός Κράτους

Η παγκοσμιοποίηση, απόρροια της οποίας είναι οι διαρκώς στενότερες σχέσεις μεταξύ των Κρατών, σε συνδυασμό με τις συχνές μετακινήσεις προσώπων, έχει, κατά τα άλλα, αναδείξει εμφατικά την αναγκαιότητα αναγνώρισης και εκτέλεσης αποφάσεων σε άλλα Κράτη από εκείνα στα οποία έχουν εκδοθεί. Οι συνθήκες του σύγχρονου κόσμου οδήγησαν στη σταδιακή υποχώρηση της ιδέας της απόλυτης κρατικής κυριαρχίας στο πεδίο της παροχής έννομης προστασίας. Κρίθηκε αναγκαία η αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφόρων εννόμων τάξεων προς τον σκοπό υλοποίησης της ιδέας της διεθνούς κοινωνίας δικαίου και την ευστοχότερη ρύθμιση διεθνών ιδιωτικών σχέσεων.¹

Ταυτόχρονα, η απαρέγκλιτη τήρηση της ιδέας της απόλυτης κρατικής

---

¹ Χ. Παμπούκης, *Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, σελ. 32.

κυριαρχίας θα οδηγούσε σε ανεπιεική αποτελέσματα, δημιουργώντας κλίμα δυσπιστίας στην κοινωνία των Κρατών και καθιστώντας ουσιαστικά αδύνατη τη διασυνοριακή κυκλοφορία των δικαστικών αποφάσεων και την απονομή δικαιοσύνης. Η θέσπιση της δυνατότητας αναγνώρισης και εκτέλεσης αλλοδαπών αποφάσεων εντός της επικράτειάς τους αποτέλεσε τη νομική έκφραση των κοινωνικοπολιτικών πραγματικοτήτων του σύγχρονου κόσμου.

Η επιβεβλημένη τελεσιδικία των αποφάσεων και η συνακόλουθη αποθάρρυνση των διαδίκων από την επαναπροώθηση υποθέσεων ενώπιον διαφόρων Κρατών αποτέλεσαν επίσης δικαιολογητικούς λόγους πίσω από τη θέσπιση της δυνατότητας αμοιβαίας αναγνώρισης και εκτέλεσης αλλοδαπών αποφάσεων.² Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων παρατήρησε, άλλωστε, ότι η εναρμόνιση κανόνων σχετικά με την αναγνώριση και την εκτελεστότητα αλλοδαπών αποφάσεων εξυπηρετεί την ασφάλεια δικαίου στις διεθνείς συναλλαγές, στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών και την προώθηση της προβλεψιμότητας και της συνοχής των κανόνων και των διαδικασιών που διέπουν τις σχέσεις αυτές.³

Την αναγκαιότητα αναγνώρισης και εκτέλεσης αλλοδαπών αποφάσεων διέγνωσαν τόσο η ΕΕ όσο και η διεθνής κοινότητα γενικότερα, θέτοντας τον στόχο της θέσπισης νομικού πλαισίου για την απλοποίηση των διατυπώσεων της αμοιβαίας αναγνώρισης και εκτέλεσης αποφάσεων. Άλλωστε, ένας από τους ιδρυτικούς σκοπούς της ΕΕ είναι η δημιουργία ενός κοινού χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Η αμοιβαία αναγνώριση αλλοδαπών αποφάσεων και η δικαστική συνεργασία εντός της Ένωσης αποτελεί θεμελιώδη πυλώνα των προσπαθειών για δημιουργία ενός τέτοιου ενιαίου χώρου. Τα πιο πάνω οδήγησαν στη συνομολόγηση σωρείας Συνθηκών και νομικών πράξεων, μέσω των οποίων αναπτύχθηκε ένα ενιαίο ουσιαστικό και δικονομικό δίκαιο που απλουστεύει και επιταχύνει την επίλυση διασυνοριακών διαφορών.

Η αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών αποφάσεων μπορεί να φαίνεται ως υπαναχώρηση από το μονοπώλιο άσκησης κρατικής εξουσίας. Ωστόσο, το Κράτος υποδοχής της αλλοδαπής απόφασης διατηρεί τον τελικό λόγο,

² A. Briggs, *The Conflict of Laws*, Oxford University Press, 2013, κεφ. 3.

³ *Ateş Mimarlık Mühendislik A.Ş. v. Turkey*, 2012, ΕΔΑΔ, παρ. 46.

καθορίζοντας τις προϋποθέσεις και τους όρους για την εφαρμογή αυτών των αποφάσεων εντός της δικαιοδοσίας του.⁴ Οι αλλοδαπές αποφάσεις είναι υποστατές αλλά όχι απρόσβλητες στο Κράτος υποδοχής τους.

Με βάση τα παραπάνω, το παρόν σύγγραμμα φιλοδοξεί να καταγράψει και να πραγματευτεί το νομικό πλαίσιο που διέπει τη διαδικασία αναγνώρισης και εκτέλεσης αλλοδαπών αποφάσεων στην Κυπριακή Δημοκρατία. Αποσκοπεί, προς τούτο, στην καταγραφή των δικονομικών, ουσιαστικών και αποδεικτικών πτυχών της διαδικασίας αναγνώρισης και εκτέλεσης αλλοδαπών αποφάσεων, επεκτείνοντας την ανάλυση αυτή σε σωρεία τομέων δικαίου.

Αναγνώριση και Εκτέλεση

Ο σκοπός της αναγνώρισης και εκτέλεσης αλλοδαπών αποφάσεων αποβλέπει στην πρόσδοση δικαστικής ισχύος στην απόφαση της οποίας επιδιώκεται είτε η αναγνώριση είτε η εκτέλεση είτε και τα δύο. Συνταυτίζεται έτσι η απόφαση της αλλοδαπής χώρας με απόφαση αρμοδίου Δικαστηρίου της Κύπρου και εκτελείται αναλόγως.⁵

Η κρατούσα βιβλιογραφία καθορίζει την αναγνώριση αλλοδαπής απόφασης ως τη διαδικασία με την οποία γίνεται αποδεκτή η ισχύς και οι έννομες συνέπειες της απόφασης στο Κράτος υποδοχής.⁶ Με την εκτέλεση αλλοδαπών αποφάσεων νοείται η διαδικασία κατά την οποία επιχειρείται η πραγματοποίηση και εφαρμογή της απόφασης στην πράξη.

Η αναγνώριση αλλοδαπής απόφασης, αν και συνήθως προηγείται της εκτέλεσής της κατά δικονομική συνήθεια, δεν στερείται αυτοτελούς σημασίας και σκοπού. Επίσης, δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται απλώς ως διαδικαστική προϋπόθεση για τον τελικό στόχο της εκτέλεσης. Το ουσιαστικό αποτέλεσμα της αναγνώρισης αλλοδαπής απόφασης είναι η δημιουργία

⁴ Ιστορικά ομιλούντες, η δυνατότητα εφαρμογής αλλοδαπής απόφασης πριν τη θέσπιση ειδικών νομοθεσιών βρισκόταν υπό την αίρεση της αμοιβαίας (comity) εκτέλεσης των αλλοδαπών αποφάσεων. Βλ. Abubakri Yekini, "Recognition and Enforcement of Foreign Judgments: Theoretical Background", *The Hague Judgments Convention and Commonwealth Model Law: A Pragmatic Perspective*, Oxford, Hart Publishing, 2021, κεφ. 2.

⁵ Βλ. Κουντουρή ν. Υπουργού Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως (1997) 1(Γ) ΑΑΔ 1677.

⁶ Γενικά βλ. Peter R. Barnett, *Res Judicata, Estoppel, and Foreign Judgments, The Preclusive Effects of Foreign Judgments in Private International Law*, Oxford University Press, 2001.

δεδικασμένου (*res judicata*) για τα επίδικα ζητήματα που εκδικάστηκαν ή θα μπορούσαν να εκδικαστούν στην αλλοδαπή διαδικασία.⁷

Η εφαρμογή του δεδικασμένου της αλλοδαπής απόφασης κωλύει, συνυπόχρεωτα, τους διαδίκους της αλλοδαπής διαδικασίας να επαναφέρουν τα ίδια ζητήματα ενώπιον των Δικαστηρίων της Δημοκρατίας. Η αναγνώριση συνίσταται στην αυθεντική διάγνωση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, καθώς και στην απαγόρευση σε δικαστήριο άλλου Κράτους να κρίνει επί της ίδιας υπόθεσης μεταξύ των ίδιων διαδίκων και με το ίδιο αντικείμενο με αυτό που έκρινε η απόφαση των Δικαστηρίων άλλου Κράτους.

Από μεθοδολογική άποψη, η αναγνώριση αλλοδαπής απόφασης απαιτεί πρώτα τη διαπίστωση ύπαρξης σαφώς διαμορφωμένης έννομης σχέσης, ακολούθως τον έλεγχο των προϋποθέσεων αναγνώρισής της και εν τέλει τον προσδιορισμό, ή και σε ορισμένες περιπτώσεις την προσαρμογή, των έννομων συνεπειών της σε ξένη δικαιοδοσία.⁸

Από την άλλη, η εκτέλεση αλλοδαπής απόφασης έχει διαπλαστικό και όχι αναγνωριστικό χαρακτήρα, καθώς διαμορφώνει μια κατάσταση πραγμάτων, με αποτέλεσμα η αλλοδαπή απόφαση να εξισώνεται και σε πρακτικό επίπεδο με απόφαση των Κυπριακών Δικαστηρίων. Η εξίσωση της αλλοδαπής απόφασης με ημεδαπή απόφαση εξηγεί και το γεγονός ότι, σε παλαιότερης γενιάς νομοθετήματα, η εγγραφή αλλοδαπής απόφασης σε μητρώο των δικαστικών αρχών του Κράτους υποδοχής, ως εάν ήταν ημεδαπή απόφαση, αποτελούσε προϋπόθεση για την αναγνώριση και εκτέλεσή της σε μεταγενέστερο στάδιο.

Δομή

Η διαδικασία αναγνώρισης και εκτέλεσης αλλοδαπών αποφάσεων δεν ρυθμίζεται μέσω ενός ενιαίου νομοθετήματος. Οι ουσιαστικές και δικονομικές προϋποθέσεις για την αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών αποφάσεων διαφοροποιούνται ανάλογα με το Κράτος προέλευσης. Οι κανόνες που διέπουν την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων από Κράτη μέλη της ΕΕ

⁷ *Williams & Glyn's Bank v. Ship "Maria"* (1992) 1 AAD 309.

⁸ Χ. Παμπούκης, *Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, σελ. 383.

στη Δημοκρατία διαφέρουν από τους αντίστοιχους κανόνες για αποφάσεις που έχουν εκδοθεί από τρίτα Κράτη.

Συνεπώς, είναι απαραίτητο να γίνει ανάλυση ενός εκτεταμένου νομικού φάσματος στην κυπριακή έννομη τάξη, προκειμένου να διαπιστωθεί τόσο η δυνατότητα αναγνώρισης και εκτέλεσης κάθε αλλοδαπής απόφασης όσο και να εντοπιστούν οι εφαρμοστέες δικονομικές και ουσιαστικές διατάξεις. Το σύγγραμμα αυτό αναφέρεται επίσης στην εκτέλεση δικαστικών συμβιβασμών και δημοσίων εγγράφων όπου αυτό είναι δυνατό.

Το πρώτο μέρος ασχολείται με την αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων των Δικαστηρίων των Κρατών μελών της ΕΕ. Αφετηρία αποτελεί ο Ε.Κ. 1215/2012, ο οποίος συνιστά τον εφαρμοστέο κανονισμό σχετικά με την αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών αποφάσεων αστικής και εμπορικής φύσεως.

Ακολουθεί ανάλυση των εφαρμοστέων κανονισμών σε σχέση με την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων, αναφορικά με τους εκτελεστούς τίτλους, τις υποθέσεις μικροδιαφορών, την ευρωπαϊκή διαταγή δέσμευσης, την ευρωπαϊκή διαταγή πληρωμής, και τα μέτρα προστασίας σε αστικές υποθέσεις. Εν συνεχεία, γίνεται αναφορά στους κανονισμούς που αφορούν την αναγνώριση αποφάσεων κληρονομικού και πτωχευτικού δικαίου, καθώς και στις υποθέσεις οικογενειακού δικαίου, ειδικότερα αυτές που αφορούν τη λύση γάμου, τη διατροφή, τις περιουσιακές διαφορές, την επιμέλεια τέκνων και την απαγωγή τέκνων.

Η μονογραφία στη συνέχεια εξετάζει τη δυνατότητα αναγνώρισης και εκτέλεσης αποφάσεων που προέρχονται από τρίτα Κράτη. Γίνεται αναφορά στη Συνθήκη του Λουγκάνο, η οποία παρέχει πανομοιότυπο πλαίσιο με τον Ε.Κ. 1215/2012 για τις αποφάσεις που προέρχονται από Κράτη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου. Ακολουθεί ανάλυση των διμερών συμβάσεων που έχει συνάψει η Δημοκρατία με τρίτα Κράτη, οι οποίες προνοούν για την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων μεταξύ των Συμβαλλόμενων Κρατών.

Ακολουθεί ανάλυση της δυνατότητας αναγνώρισης και εκτέλεσης αποφάσεων που έχουν εκδοθεί σε τρίτα Κράτη, οι οποίες αφορούν αστικές και εμπορικές υποθέσεις, καθώς και υποθέσεις οικογενειακού δικαίου, όπως διεκδίκηση διατροφής, αναγνώριση υιοθεσίας, απαγωγή παιδιών,

αποκατάσταση κηδεμονίας, διαζυγίων και νομικών χωρισμών. Επιπλέον, γίνεται αναφορά στο Κεφάλαιο 10 της ενοποιημένης νομοθεσίας της Δημοκρατίας, το οποίο αποτελεί το βασικότερο ημεδαπό νομοθέτημα σχετικά με την αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών αποφάσεων.

Δεν παραλείπεται η αναφορά στην απαίτηση βάσει του κοινοδικαίου, η οποία συνιστά την έσχατη λύση όταν αλλοδαπή απόφαση δεν μπορεί να εκτελεστεί δυνάμει οποιασδήποτε άλλης διάταξης δικαίου. Τέλος, εξετάζεται η δυνατότητα εκτέλεσης μέτρων προστασίας που έχουν εκδοθεί υπέρ ενηλίκων καθώς και αποφάσεων που αφορούν ορισμένες διεθνείς πτυχές της πτώχευσης.

Το τρίτο μέρος της μονογραφίας ασχολείται με τη δυνατότητα αναγνώρισης και εκτέλεσης αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων, οι οποίες καταλαμβάνουν ιδιαίτερη θέση στις διεθνείς συναλλαγές και στο διασυνοριακό εμπόριο. Αναλύεται η Σύμβαση της Νέας Υόρκης του 1958 και ο νόμος περί Διεθνούς Εμπορικής Διαιτησίας, καθώς αποτελούν τα βασικά νομοθετήματα μέσω των οποίων μπορεί να αναγνωρισθεί και να εκτελεστεί αλλοδαπή διαιτητική απόφαση. Επίσης, γίνεται αναφορά στη Σύμβαση περί Διευθέτησης Διαφορών μεταξύ Κρατών και Πολιτών Άλλων Κρατών σε Σχέση με Επενδύσεις (ICSID Convention).

Αναλύεται, προς τούτο, η σχετική νομολογία των Κυπριακών Δικαστηρίων, των Ελληνικών Δικαστηρίων, του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων καθώς και των Δικαστηρίων των Κρατών του Κοινοδικαίου. Αυτή η μεθοδολογική προσέγγιση κρίθηκε αναγκαία, καθώς η επιλεγείσα νομολογία προσφέρει όχι μόνο μια ευχερέστερη κατανόηση του ουσιαστικού πλαισίου, αλλά και σύγχρονα παραδείγματα εφαρμογής του.

Η αναφορά στους αποδεικτικούς και δικονομικούς κανόνες που εφαρμόζονται αποτελεί αναπόδραστο πρόκριμα για την ευχερέστερη κατανόηση του αντίστοιχου ουσιαστικού πλαισίου, καθώς και για την παροχή ολοκληρωμένης εικόνας της διαδικασίας αναγνώρισης και εκτέλεσης αλλοδαπών αποφάσεων στη Δημοκρατία.

Μέρος Α - Δικαστικές Αποφάσεις από Κράτη Μέλη της ΕΕ

Η αναγνώριση και εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων μεταξύ των Κρατών μελών της ΕΕ αποτελεί έναν από τους ακρογωνιαίους λίθους της δικαστικής συνεργασίας εντός της ΕΕ. Η υιοθέτηση κοινών κανόνων για την αναγνώριση και εκτέλεση αυτών των αποφάσεων είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των δικαστικών διαδικασιών σε διασυνοριακές υποθέσεις, καθώς και για την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών και των επιχειρήσεων στην Ευρώπη.

Το νομικό πλαίσιο της ΕΕ για την αναγνώριση και εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων περιλαμβάνει διάφορους κανονισμούς που καλύπτουν ειδικές θεματικές ενότητες. Ο Ε.Κ. 1215/2012 είναι ο βασικός κανονισμός που διέπει τις αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Προβλέπει την αυτόματη αναγνώριση και εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων χωρίς την ανάγκη προσφυγής σε ξεχωριστή διαδικασία επικύρωσης. Αυτό επιτρέπει την άμεση εφαρμογή των αποφάσεων μεταξύ των Κρατών μελών, διασφαλίζοντας την ταχεία και αποτελεσματική απονομή της δικαιοσύνης.

Ο Ε.Κ. 655/2014 θέσπισε την ευρωπαϊκή διαταγή δέσμευσης λογαριασμών, που επιτρέπει την ταχεία δέσμευση τραπεζικών λογαριασμών σε διασυνοριακές υποθέσεις, ώστε να διασφαλιστεί η είσπραξη των οφειλών. Παράλληλα, ο Ε.Κ. 1896/2006 προβλέπει την ευρωπαϊκή διαταγή πληρωμής, η οποία επιτρέπει στους πιστωτές να επιδιώξουν αξιώσεις χρηματικών

οφειλών μέσω μιας τυποποιημένης διαδικασίας που είναι αποδεκτή σε όλα τα Κράτη μέλη.

Σημαντικό επίσης είναι το πλαίσιο που διαμορφώνεται από τον Ε.Κ. 606/2013 για τα μέτρα προστασίας, που εξασφαλίζει την αμοιβαία αναγνώριση των μέτρων προστασίας για θύματα βίας ή άλλων παραβάσεων. Ο Ε.Κ. 650/2012 ρυθμίζει τις υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής, διευκολύνοντας την αναγνώριση και εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων που αφορούν περιουσιακά στοιχεία κληρονομίας σε διασυνοριακές περιπτώσεις. Ο Ε.Κ. 2015/848 διαμορφώνει το πλαίσιο για τις διαδικασίες αφερεγγυότητας, διασφαλίζοντας την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων που σχετίζονται με τη διαχείριση περιουσιακών στοιχείων αφερέγγυων επιχειρήσεων ή ατόμων.

Τέλος, ειδικές κατηγορίες υποθέσεων καλύπτονται από τον Ε.Κ. 2019/1111, που αφορά γαμικές διαφορές, γονική μέριμνα και απαγωγή παιδιών, καθώς και από τους Ε.Κ. 2016/1103 και 2016/1104 που αφορούν τις περιουσιακές σχέσεις συζύγων και καταχωρισμένων συντρόφων. Ο Ε.Κ. 4/2009 καλύπτει τις υποχρεώσεις διατροφής, διασφαλίζοντας την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σχετικά με τη διατροφή σε διασυνοριακό πλαίσιο.

Όλοι αυτοί οι κανονισμοί μαζί σχηματίζουν ένα συνεκτικό και ολοκληρωμένο νομικό πλαίσιο, που εξασφαλίζει ότι οι δικαστικές αποφάσεις από οποιοδήποτε Κράτος μέλος της ΕΕ αναγνωρίζονται και εκτελούνται με τρόπο αποτελεσματικό και συντονισμένο, διασφαλίζοντας την ομοιομορφία στην ΕΕ. Το παραπάνω νομικό πλαίσιο αποτελεί μέρος της ευρύτερης προσπάθειας της ΕΕ να θεσπίσει έναν ενιαίο χώρο δικαιοσύνης και συνεργασίας μεταξύ των Κρατών μελών.

I. Ε.Κ. 1215/2012 – Αστικές και Εμπορικές Υποθέσεις

Η ΕΕ έχει θέσει ως στόχο τη διατήρηση και την ανάπτυξη ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης διευκολύνοντας την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, ιδίως με την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών και εξωδικαστικών αποφάσεων. Ο στόχος αυτός έχει αποδειχθεί ιδιαίτερα σημαντικός σε ό,τι αφορά την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων αστικής και εμπορικής φύσεως, η οποία συνιστά τη συνηθέστερη περίπτωση με την οποία επιχειρείται η ανάπτυξη έννομων αποτελεσμάτων δικαστικής απόφασης σε αλλοδαπή δικαιοδοσία. Για να επιτευχθεί ο στόχος της ελεύθερης κυκλοφορίας των αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις κρίθηκε αναγκαίο οι κανόνες σχετικά με την αναγνώριση και την εκτέλεση των αποφάσεων να καθορίζονται από δεσμευτικό και άμεσα εφαρμοστέο νομοθέτημα της ΕΕ.⁹

Σε αυτή την κατεύθυνση, το 2000 η ΕΕ εξέδωσε τον Ε.Κ. 44/2001 που αντικατέστησε τη σύμβαση των Βρυξελλών του 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις.¹⁰ Παρά τη γενικά ικανοποιητική λειτουργία του Ε.Κ. 44/2001, κρίθηκε επιθυμητό να βελτιωθεί η εφαρμογή ορισμένων διατάξεων του Κανονισμού για να διευκολυνθεί περαιτέρω η ελεύθερη κυκλοφορία των αποφάσεων και να αναβαθμιστεί ακόμη περισσότερο η πρόσβαση στη δικαιοσύνη με τη θέσπιση του Ε.Κ. 1215/2012 ο οποίος βρίσκεται σε ισχύ τον παρόντα χρόνο.¹¹

Ενόψει της αρχής της υπεροχής του κοινοτικού κεκτημένου, ο Ε.Κ.

⁹ Σκέψη 6 του Προοιμίου του Ε.Κ. 1215/2012.

¹⁰ Σκέψη 7 και 8 του Προοιμίου του Ε.Κ. 1215/2012.

¹¹ Κανονισμός (ΕΕ) αρ. 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (αναδιατύπωση). Ο Κανονισμός είναι γνωστός και ως «Κανονισμός Βρυξέλλες 1 α».

1215/2012 υπερακοντίζει την εφαρμογή οποιουδήποτε άλλου εφαρμοστέου νομοθετήματος ή συνθήκης με την οποία θα μπορούσε να αναγνωριστεί αλλοδαπή απόφαση στη Δημοκρατία.¹² Λαμβάνοντας τα πιο πάνω υπόψη, το παρόν μέρος προβαίνει σε ανάλυση των σχετικών διατάξεων του Ε.Κ. 1215/2012 με ιδιαίτερη αναφορά στο πεδίο εφαρμογής του, καθώς και στην προβλεπόμενη διαδικασία αναγνώρισης και εκτέλεσης δημοσίων εγγράφων, δικαστικών συμβιβασμών και δικαστικών αποφάσεων τα οποία αφορούν ζητήματα αστικής και εμπορικής φύσεως. Ταυτόχρονα, γίνεται ειδική αναφορά στη δυνατότητα άρνησης αναγνώρισης και εκτέλεσης δικαστικών αποφάσεων, δικαστικών συμβιβασμών και δημοσίων εγγράφων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού.

A. Πεδίο Εφαρμογής

Ο Ε.Κ. 1215/2012 συνιστά το βασικότερο κοινοτικό νομοθέτημα αναφορικά με την αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών αποφάσεων αστικής και εμπορικής φύσεως οι οποίες έχουν εκδοθεί από Δικαστήρια Κρατών μελών της ΕΕ,¹³ πλην της Δανίας.¹⁴ Ο Ε.Κ. 1215/2012 προβλέπει επίσης τη δυνατότητα εκτέλεσης δημοσίων εγγράφων και δικαστικών συμβιβασμών. Ο Ε.Κ. 1215/2012 διέπει τις αποφάσεις που εκδίδονται σε αγωγές που ασκήθηκαν,¹⁵ τα δημόσια έγγραφα

¹² Βλ. άρθρο 1Α και 179 του Συντάγματος της ΚΔ.

¹³ Το παράρτημα ΙΙΙ του Ε.Κ. 1215/2012 περιλαμβάνει πίνακα με άρθρα τα οποία αντιστοιχούν στα άρθρα του Ε.Κ. 44/2001 των οποίων η δοθείσα ερμηνεία εφαρμόζεται αναλόγως. Ως γενική αρχή, η ανάγκη συνέχειας της Σύμβασης των Βρυξελλών, του Ε.Κ. 44/2001 και του Ε.Κ. 1215/2012 ισχύει όσον αφορά την ερμηνεία των εκάστοτε διατάξεων εφόσον εξυπηρετούν τον ίδιο σκοπό. Βλ. C-308/17 - Απόφαση του Δικαστηρίου (πρώτο τμήμα) της 15ης Νοεμβρίου 2018 *Hellenische Republik v. Leo Kuhn*.

¹⁴ Βλ. C-129/92 - Απόφαση του Δικαστηρίου (έκτο τμήμα) της 20ής Ιανουαρίου 1994. *Owens Bank Ltd v. Fulvio Bracco και Bracco Industria Chimica SpA*, παρ. 17 για το κατά πόσο ο Ε.Κ. 1215/2012 τυγχάνει εφαρμογής σε σχέση με αποφάσεις Δικαστηρίων οι οποίες έχουν εκδοθεί από Δικαστήρια των υπερπόντιων εδαφών των Κρατών μελών της ΕΕ. Βλ. επίσης Άρθρο 355 ΣΛΕΕ.

¹⁵ Παρόλο που ο χρόνος έναρξης της δικαστικής διαδικασίας, ο οποίος με τη σειρά του καθορίζει το εφαρμοστέο νομικό πλαίσιο, καθορίζεται από το δικονομικό δίκαιο του Κράτους προέλευσης (*lex fori*), υπήρξαν περιπτώσεις όπου ο καθορισμός του χρόνου άσκησης της δικαστικής διαδικασίας εξετάστηκε από το ΔΕΕ. Σχετική είναι η απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση *Kostanjevec*. Το 1994 οι διάδικοι της υπόθεσης *Kostanjevec* σύναψαν σύμβαση μίσθωσης από την οποία η εκμισθώτρια αντλούσε αξίωση πληρωμής, και στη βάση της οποίας πέτυχε την έκδοση απόφασης το 2004. Ο μισθωτής άσκησε έφεση κατά της απόφασης, πράξη

που εκδόθηκαν ή καταγράφηκαν και τους δικαστικούς συμβιβασμούς που εγκρίθηκαν μετά από την 10/01/2015.¹⁶

Η κατοικία των διαδίκων απόφασης καθώς και η υπηκοότητά τους δεν συνιστούν παράγοντες που περιστέλλουν το πεδίο εφαρμογής του Ε.Κ.

η οποία στέφθηκε με επιτυχία αφού το Ανώτατο Δικαστήριο της Σλοβενίας το 2008 αποφάσισε να αναπέμψει την υπόθεση για επανεκδίκαση. Σε αυτό το στάδιο της διαδικασίας, ο μισθωτής άσκησε ανταγωγή κατά της εκμισθώτριας. Ένα από τα ερωτήματα που κλήθηκε να απαντήσει το ΔΕΕ είναι για το χρονικό σημείο που ξεκίνησε να τρέχει η εν λόγω δικαστική διαδικασία ούτως ώστε να εξακριβωθεί αν τυγχάνει εφαρμογής ο Ε.Κ. 44/2001. Στην περίπτωση που το ΔΕΕ έκρινε ότι η εν λόγω διαδικασία ήταν ενιαία, τότε η εκεί απόφαση θα έπρεπε να εκτελεστεί δυνάμει του προκατόχου του Ε.Κ. 44/2001 ενώ σε αντίθεση περίπτωση η απόφαση θα έπρεπε να εκτελεστεί δυνάμει του Ε.Κ. 44/2001. Η Γενική Εισαγγελέας του ΔΕΕ μέσω των προτάσεων της εξέφρασε την πεποίθηση ότι αποφασιστικός παράγοντας για τη διαπίστωση της κατάλληλης νομικής βάσης για εκτέλεση της απόφασης είναι κατά πόσον το εν λόγω μέσο παροχής έννομης προστασίας αποτελεί αυτοτελή αγωγή, παρά το γεγονός ότι η διαδικασία ανατρέχει συνολικά στο έτος 1995. Επί τούτου, κρίθηκε ότι η διαπίστωση του χρόνου που ανατρέχει η εκάστοτε διαδικασία δεν πρέπει να γίνεται με αναφορά στην κατάθεση του πρώτου εισαγωγικού δικογράφου, αλλά στην άσκηση συγκεκριμένης αγωγής, η οποία ερμηνεύεται ως αυτοτελής αίτηση παροχής έννομης προστασίας. Εάν αυτή ασκηθεί μετά την έναρξη ισχύος του εκάστοτε σε ισχύ κανονισμού, εμπίπτει στο χρονικό πεδίο εφαρμογής του. Η Γενική Εισαγγελέας του ΔΕΕ κατέληξε ότι παρά τις διαφορετικές προσεγγίσεις των Κρατών μελών σε σχέση με το πότε μια διαδικασία πρέπει να θεωρείται ως ενιαία, η πραγματικότητα αυτή δεν κωλύει την αυτοτελή ερμηνεία της επίδικης διάταξης η οποία καθορίζει το χρονικό πεδίο εφαρμογής. Βλ. συνδυαστικά C-185/15 - Απόφαση του Δικαστηρίου (τρίτο τμήμα) της 12ης Οκτωβρίου 2016 *Marjan Kostanjevec v. F&S Leasing, GmbH*, C-166/73 - Απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Ιανουαρίου 1974, *Rheinmühlen-Düsseldorf v. Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel*, *Fredericou Schools Co Ltd* και Άλλοι v. *Acuac Inc.* (Αρ. 1) (2000) 1 ΑΑΔ 580 και *Ulrich Magnus* και *Peter Mankowski*, *European Commentaries on Private International Law Brussels I Regulation*, European Law Publishers, σελ. 734.

¹⁶ Βλ. άρθρο 66 του Ε.Κ. 1215/2012. Αν και οι διατάξεις που καθορίζουν τη χρονική εφαρμογή του Ε.Κ. 1215/2015 (*ratione temporis*) δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ιδιαίτερης αμφισβήμησης, υπήρξαν περιπτώσεις όπου το ΔΕΕ κλήθηκε να παράσχει νομολογιακή καθοδήγηση. Στην απόφαση *Weil v. Géza*, το ΔΕΕ κλήθηκε να αποφανθεί κατά πόσο τυγχάνει εφαρμογής ο Ε.Κ. 1215/12 στην περίπτωση όπου απόφαση πρωτόδικου δικαστηρίου κατέστη τελεσίδικη και εκτελεστή το 2009 αλλά η αίτηση για έκδοση βεβαίωσης εκτελεστότητας καταχωρήθηκε το 2017. Στην εν λόγω υπόθεση, το ΔΕΕ αποφάσισε ότι «για τον καθορισμό του εφαρμοστέου κανονισμού *ratione temporis*, πρέπει να ληφθεί ως αφετηρία η ημερομηνία ασκήσεως της αγωγής επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της οποίας ζητείται η εκτέλεση». Περαιτέρω, για τον καθορισμό του εφαρμοστέου κανονισμού δεν λαμβάνεται υπόψη «μεταγενέστερη ημερομηνία, όπως η ημερομηνία της αιτήσεως για την έκδοση της βεβαίωσης περί εκτελεστότητας της εν λόγω αποφάσεως». Αφετηρία για το κατά πόσο η εκάστοτε απόφαση εμπίπτει εντός του χρονικού πεδίου εφαρμογής του Ε.Κ. 1215/2012 αποτελεί το χρονικό σημείο άσκησης της αγωγής επί της οποίας ζητείται η εκτέλεση. Βλ. C-361/18 - Απόφαση του Δικαστηρίου (έκτο τμήμα) της 6ης Ιουνίου 2019 *Ágnes Weil v. Géza Gulács*.

1215/2012.¹⁷ Το γεγονός ότι ο ένας ή όλοι οι διάδικοι σε διαδικασία αναγνώρισης και εκτέλεσης δεν έχουν τη μόνιμη κατοικία τους στη Δημοκρατία ή γενικότερα εντός της ΕΕ ή δεν έχουν ευρωπαϊκή ιθαγένεια δεν συνιστά λόγο αποκλεισμού της απόφασης από το πεδίο εφαρμογής του Ε.Κ. 1215/2012.¹⁸ Ταυτόχρονα, αντικείμενο αναγνώρισης και εκτέλεσης μπορούν να αποτελέσουν αλλοδαπές αποφάσεις οι οποίες έχουν προκύψει από αμιγώς ημεδαπές διαφορές, οι οποίες εκ της φύσεώς τους δεν φέρουν διασυνοριακά γνωρίσματα.¹⁹

Η πηγή της δικαιοδοτικής εξουσίας του δικαστηρίου προέλευσης για την έκδοση της αλλοδαπής απόφασης, είτε προκύπτει από τον Ε.Κ. 1215/2012 είτε από το εθνικό δίκαιο, δεν έχει σημασία για την εφαρμογή του Κανονισμού. Το αν το δικαστήριο προέλευσης της αλλοδαπής απόφασης απέκτησε δικαιοδοσία βάσει του Ε.Κ. 1215/2012 ή του εθνικού δικαίου δεν αποτελεί σχετικό παράγοντα στη διαδικασία αναγνώρισης και εκτέλεσης σε άλλο Κράτος μέλος της ΕΕ.

Ένα βασικό ζήτημα που ανακύπτει σε σχέση με την οριοθέτηση του πεδίου εφαρμογής του Ε.Κ. 1215/2012 έγκειται στη διαπίστωση του αντικείμενου του (*ratione materiae*) και ειδικότερα των προϋποθέσεων που πρέπει να πληρούνται ούτως ώστε μια απόφαση να είναι δεκτική αναγνώρισης και εκτέλεσης. Η οριοθέτηση του ουσιαστικού πεδίου εφαρμογής του Ε.Κ. 1215/2012 σύγκειται στη συνδυαστική ανάγνωση των άρθρων 1 και 2.

Αστικές και Εμπορικές Υποθέσεις

Ο Ε.Κ. 1215/2012 εφαρμόζεται σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ανεξαρτήτως του είδους του Δικαστηρίου προελεύσεως της αλλοδαπής

¹⁷ Σκέψη 27 του Προοιμίου του Ε.Κ. 1215/2012.

¹⁸ JSC BTA BANK v. Mukhtar Ablyazov, Γενική Αίτηση 63/13, ημερ. 6/6/2014. Βλ. επίσης Report by Mr P. Jenard on the Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (OJ C, C/59, 05.03.1979, p. 1), παράγραφος 25.

¹⁹ Βλ. C- 49/84 - Απόφαση του Δικαστηρίου (τέταρτο τμήμα) της 11ης Ιουνίου 1985. Leon Emile Gaston Carlos Debaecker και Berthe Plouvier v. Cornelis Gerrit Bouwman. Χάριν παραδείγματος, απόφαση Γαλλικού Δικαστηρίου με Γάλλους διαδίκους η οποία σχετίζεται με πράξεις και παραλείψεις που τελέστηκαν στη Γαλλία θα μπορούσε να αναγνωρισθεί στη Δημοκρατία, εάν και εφόσον κρινόταν σκόπιμο, χωρίς να προκύπτει οποιοδήποτε ζήτημα σε σχέση με την απουσία διασυνοριακού στοιχείου στην υποκείμενη διαφορά.

απόφασης.²⁰ Εκ των πραγμάτων, αστικές και εμπορικές υποθέσεις συνεπάγονται διαφορές οι οποίες ανάγονται σε δικαιώματα και σχέσεις ιδιωτικού δικαίου.²¹ Τουτέστιν, υποθέσεις των οποίων το αντικείμενο αφορά συμβατικές διαφορές, διάπραξη αστικών αδικημάτων, αγοραπωλησία αγαθών, καταναλωτικές συμβάσεις, ατομικές συμβάσεις εργασίας, ασφαλιστικές διαφορές, αγωγές ευρεσιτεχνίας καθώς και συμβάσεις δανείων εκ πρώτης όψεως υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του Ε.Κ. 1215/2012.²²

Αν και στις πλείστες των περιπτώσεων καθίσταται εκ προοιμίου ξεκάθαρο κατά πόσο μια απόφαση αφορά αστική ή εμπορική υπόθεση, ο επίμαχος όρος, κατά το ΔΕΕ, θα πρέπει να ερμηνεύεται ανεξάρτητα και αυτοτελώς από το χαρακτηρισμό της υπόθεσης που δίδεται από το Κράτος προελεύσεως.²³ Προκειμένου να εξακριβωθεί η έκταση του όρου «αστικές και εμπορικές» υποθέσεως, πρωταρχικό ρόλο έχει το ΔΕΕ και οι νομολογιακές λύσεις που προσφέρει.

Η έμφαση του ΔΕΕ σχετικά με την αυτοτελή ερμηνεία της επίμαχης ορολογίας δεν συνιστά προϊόν δικαιοκτικής ιδιορρυθμίας χωρίς ουσιαστική προέκταση. Τουναντίον, η αυτοτελής ερμηνεία της επίμαχης διάταξης καθίσταται αναγκαία συνεπεία της ποικιλομορφίας των νομικών παραδόσεων των Κρατών μελών της ΕΕ. Τα ποικίλα ιδιόμορφα νομικά συστήματα των Κρατών μελών της ΕΕ θα καθιστούσαν την ομοιόμορφη εφαρμογή του Ενωσιακού δικαίου και την ασφάλεια δικαίου αδύνατη, αν η ερμηνεία του επίμαχου όρου λάμβανε χώρα με παραπομπή στο εθνικό δίκαιο.

Ενόψει των πιο πάνω, η φύση της υπόθεσης δεν εξετάζεται μικροσκοπικά αλλά διεισδυτικά έχοντας ως ερμηνευτικό υπόβαθρο τις γενικές αρχές του δικαίου που απορρέουν από το σύνολο των εθνικών εννόμων τάξεων και τους σκοπούς του Ε.Κ. 1215/2012.²⁴ Βασικό κριτήριο κατά τη διάγνωση της

²⁰ Άρθρο 1(1) του Ε.Κ. 1215/2012.

²¹ Ενδεικτικά βλ. C-167/00 - Απόφαση του Δικαστηρίου (έκτο τμήμα) της 1ης Οκτωβρίου 2002. Verein für Konsumenteninformation v. Karl Heinz Henkel. Αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως: Oberster Gerichtshof – Αυστρία· C-266/01 - Απόφαση του Δικαστηρίου (πέμπτο τμήμα) της 15ης Μαΐου 2003. Préservatrice foncière TIARD SA v. Staat der Nederlanden.

²² Βλ. Κεφάλαιο II του Ε.Κ. 1215/2012.

²³ C-29/76 - Απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Οκτωβρίου 1976. LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG v. Eurocontrol.

²⁴ ό.π.

φύσης της υπόθεσης συνιστά η διαπίστωση του χαρακτήρα της έννομης σχέσης μεταξύ των διαδίκων ή το αντικείμενό της.²⁵ Σε ουσιώδη παράγοντα ανάγεται η νομική βάση και ο τρόπος ασκήσεως του ένδικου διαβήματος τα οποία αποτέλεσαν το εφελτήριο για την έκδοση της απόφασης.²⁶

Απόρροια της επιταγής για κατ' ουσία εξέταση του αντικειμένου της υπόθεσης αποτελεί η υπαγωγή υποθέσεων στην κατηγορία των αστικών και εμπορικών υποθέσεων, ανεξαρτήτως του είδους της δικαιοδοτικής αποστολής του εκδικάζοντος Δικαστηρίου.²⁷ Κατά την εφαρμογή των πιο πάνω, υπήρξαν περιπτώσεις όπου ένδικες διαφορές, οι οποίες αν και κατά το εθνικό δίκαιο δεν ενέπιπταν στην κατηγορία των αστικών και εμπορικών υποθέσεων, είχαν κατηγοριοποιηθεί από το ΔΕΕ ως τέτοιες.

Συνεκδοχικά, στην υπόθεση *Volker v. Waidmann*²⁸, κρίθηκε ότι αγωγή για αποζημίωση που ασκήθηκε ενώπιον ποινικού δικαστηρίου εναντίον εκπαιδευτικού, ο οποίος κατά τη διάρκεια σχολικής εκδρομής προκάλεσε βλάβη σε μαθητή συνεπεία παραβάσεως του καθήκοντος επιμέλειας που επωμιζόταν, συνιστούσε αστική υπόθεση.

Παρόλο που η υπόθεση *Volker* εκδικάστηκε ενώπιον ποινικού δικαστηρίου, το Εθνικό Δικαστήριο κλήθηκε να αποκαταστήσει χρηματικά προκληθείσα ζημία, θεραπεία η οποία αποτελεί καθολικό γνώρισμα του αποκαταστατικού χαρακτήρα του αστικού δικαίου. Σημαντικός παράγοντας κατά την αξιολόγηση του ΔΕΕ αποτέλεσε και το γεγονός ότι η αξίωση προς αποκατάσταση ζημίας, συνεπεία συμπεριφοράς που κρίνεται ποινικά κολλάσιμη, αναγνωρίζεται ως αξίωση αστικού χαρακτήρα σε σωρεία Κρατών μελών της ΕΕ.

²⁵ C-645/11 - Απόφαση του Δικαστηρίου (τρίτο τμήμα) της 11ης Απριλίου 2013 *Land Berlin v. Ellen Mirjam Sapir κ.λπ.* Βλ. επίσης C-292/05 - Απόφαση του Δικαστηρίου (δεύτερο τμήμα) της 15ης Φεβρουαρίου 2007. *Ειρήνη Λεχουρίτου κ.ά. v. Δημοσίου της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας.*

²⁶ C-271/00 - Απόφαση του Δικαστηρίου (πέμπτο τμήμα) της 14ης Νοεμβρίου 2002. *Gemeente Steenberg v. Luc Baten.*

²⁷ C-133/78 - Απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Φεβρουαρίου 1979. *Henri Gourdain v. Franz Nadler.*

²⁸ C-172/91 - Απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Απριλίου 1993. *Volker Sonntag v. Hans Waidmann, Elisabeth Waidmann και Stefan Waidmann.*

Με την ίδια λογική, στην υπόθεση Aertssen,²⁹ κρίθηκε ότι απόφαση ποινικού δικαστηρίου, η οποία εξέτασε αξιώσεις αστικού χαρακτήρα σχετικά με την επιδίκαση χρηματικών αποζημιώσεων και αποκατάστασης λόγω ηθικής βλάβης, θεωρείται ως αστική υπόθεση. Το ΔΕΕ αποφάσισε ότι, ακόμη και αν αστική αγωγή συναρτάται προς ποινική δίκη, η αγωγή αυτή, εφόσον έχει εγερθεί προς αποκατάσταση ζημίας η οποία είχε προκληθεί συνεπεία ποινικού αδικήματος, διατηρεί τον αστικό χαρακτήρα της.

Η προσέγγιση του ΔΕΕ σε σχέση με την αυτόνομη ερμηνεία των κρίσιμων Ενωσιακών διατάξεων έχει περαιτέρω κατατάξει διαφορές οι οποίες κατά το εθνικό δίκαιο αποτελούν διοικητικές διαφορές στο πεδίο εφαρμογής του Ε.Κ. 1215/2012. Στην υπόθεση Lithuanian Airlines v. Air Baltic Corporation,³⁰ λετονική αεροπορική εταιρεία πραγματοποιούσε πτήσεις από και προς τον αερολιμένα του Βίλνιους. Για να μπορεί να παρέχει τις υπηρεσίες της, η αεροπορική εταιρεία ήταν υποχρεωμένη να καταβάλλει τέλη σε άλλη εταιρεία για παροχή αερολιμενικών εγκαταστάσεων. Όταν προέκυψε διαφορά ως προς το ύψος των ποσών που έπρεπε να καταβληθούν, η διαφορά παραπέμφθηκε ενώπιον του ΔΕΕ κατόπιν προδικαστικού ερωτήματος.

Βασικό ερώτημα με το οποίο καταπιάστηκε το ΔΕΕ συνιστούσε κατά πόσο η επίδικη επιβολή τελών προέκυπτε από έννομη σχέση μεταξύ ιδιωτών (*acta iure gestionis*) ή αν η υπό εκδίκαση διαφορά ενέπιπτε εντός της σφαίρας του δημοσίου δικαίου συνεπεία άσκησης προνομίου δημόσιας εξουσίας (*acta iure imperii*). Ο προβληματισμός αυτός προέκυψε ενόψει του ότι η επιβολή των επίδικων τελών έλαβε χώρα κατόπιν εξουσιοδότησης των λετονικών δημοσίων αρχών και μάλιστα από πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, το πλειοψηφικό μετοχικό κεφάλαιο του οποίου κατείχε το λετονικό δημόσιο. Στην περίπτωση όπου η υπόθεση ενέπιπτε εντός της σφαίρας του δημοσίου δικαίου δεν θα ήταν δυνατή η εκτέλεση της απόφασης σε άλλο Κράτος μέλος εφόσον η εκδήλωση δημόσιας εξουσίας εκ

²⁹ C-523/14 - Απόφαση του Δικαστηρίου (τρίτο τμήμα) της 22ας Οκτωβρίου 2015 *Aannemingsbedrijf Aertssen NV και Aertssen Terrassements SA v. VSB Machineverhuur BV κ.λπ.*

³⁰ C-27/17 - Απόφαση του Δικαστηρίου (δεύτερο τμήμα) της 5ης Ιουλίου 2018. *AB flyLAL-Lithuanian Airlines v. Starptautiskā lidosta «Rīga» VAS και Air Baltic Corporation AS.*

μέρους ενός εκ των διαδίκων συνεπάγεται τη μη υπαγωγή μιας τέτοιας διαφοράς στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις.³¹

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η αγωγή είχε ως βασικό αίτημα την αποκατάσταση ζημίας που οφειλόταν σε παραβίαση του δικαίου του ανταγωνισμού, η οποία απτόταν διατάξεων που αφορούν αστική ευθύνη, το ΔΕΕ έκρινε ότι περιλαμβάνεται στις εμπορικές υποθέσεις. Επιπρόσθετα, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι η παροχή αερολιμενικών εγκαταστάσεων έναντι καταβολής τέλους συνιστά δραστηριότητα οικονομικού χαρακτήρα. Η παροχή τέτοιας φύσεως υπηρεσιών παρέπεμπε σε σχέση μεταξύ ιδιωτών και όχι σε σχέση μεταξύ διοίκησης και διοικούμενου, σφραγίζοντας την κατάληξη του ΔΕΕ ως προς τη δυνατότητα εκτέλεσης της υπό κρίση απόφασης.

Παρόμοια ζητήματα είχαν εξεταστεί στην υπόθεση *Land Berlin v. Sapir*.³² Το αντικείμενο της υπόθεσης *Land Berlin* αφορούσε αγωγή που είχε ασκηθεί από δημόσιο οργανισμό με απώτερο σκοπό την επιστροφή καταβληθέντων ποσών από ιδιώτη. Ειδικότερα, δημόσιος οργανισμός κατέβαλε εκ παραδρομής το σύνολο του οφειλόμενου ποσού σε έναν εκ των δικαιούχων, αντί να το επιμερίσει και να το καταβάλει αναλόγως στο σύνολο των δικαιούχων. Ακολούθως, ο δημόσιος οργανισμός αξίωσε διά της δικαστικής οδού την επιστροφή των καταβληθέντων ποσών. Παρόλο που, σύμφωνα με το γερμανικό δίκαιο, η απόφαση επιστροφής καταβληθέντων ποσών από δημόσιο οργανισμό θεωρούνταν υπόθεση του δημοσίου δικαίου, το ΔΕΕ έκρινε ότι πρόκειται για υπόθεση αστικής φύσεως.

Η κατάληξη του ΔΕΕ θεμελιώθηκε στο γεγονός ότι η αγωγή ασκήθηκε ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων και αφορούσε επιστροφή ποσών λόγω αδικαιολόγητου πλουτισμού, αγώγιμο δικαίωμα το οποίο θεσπίζεται από τον γερμανικό αστικό κώδικα. Το συμπέρασμα του ΔΕΕ σχετικά με τη φύση της υπόθεσης *Land Berlin* συνάδει με την αρχή που ορίζει ότι για την υπαγωγή μιας υπόθεσης στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις, εξετάζονται η νομική βάση και ο τρόπος άσκησης του ένδικου μέσου που αποτέλεσε την αφετηρία της διαδικασίας.

³¹ C-420/07 - Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 28ης Απριλίου 2009. *Meletis Apostolides v. David Charles Orams και Linda Elizabeth Orams*.

³² C-645/11- Απόφαση του Δικαστηρίου (τρίτο τμήμα) της 11ης Απριλίου 2013 *Land Berlin v. Ellen Mirjam Sapir*.

Στην υπόθεση *Sunico*,³³ το βρετανικό δημόσιο είχε στραφεί εναντίον δανικής εταιρείας στη βάση του αστικού δικαίου για να αποκατασταθεί δημοσιονομική ζημιά που προκλήθηκε από συμμετοχή σε φορολογική απάτη. Λόγω του ότι η δανική εταιρεία δεν ήταν υποκείμενη στην υποχρέωση καταβολής φόρου, η έννομη σχέση μεταξύ του βρετανικού δημοσίου και της δανικής εταιρείας δεν αναγόταν στο δημόσιο δίκαιο. Η ανάκτηση των ποσών, εκ μέρους του βρετανικού δημοσίου, επιχειρήθηκε ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων καθιστώντας συνακόλουθα την υπόθεση για τους σκοπούς του Κανονισμού αστικής φύσεως.³⁴

Στην υπόθεση *Bayer*,³⁵ φαρμακευτική εταιρεία είχε ασκήσει αγωγή ευρεσιτεχνίας στη Γερμανία εναντίον άλλης φαρμακευτικής εταιρείας. Στο πλαίσιο της αγωγής ευρεσιτεχνίας, Γερμανικό Δικαστήριο επέβαλε πρόστιμο στην εναγόμενη εταιρεία, το οποίο ακολούθως επιχειρήθηκε να εκτελεστεί στην Ολλανδία. Δυνάμει του γερμανικού δικαίου, το επίδικο πρόστιμο θα εισπραττόταν από το γερμανικό δημόσιο. Το γεγονός αυτό ήγειρε ερωτηματικά για το κατά πόσο η υπόθεση ήταν αστικής και εμπορικής φύσεως.

Το ΔΕΕ αποφάσισε ότι η υπόθεση ήταν αστικής και εμπορικής φύσεως εφόσον η κυρίως διαδικασία, στο πλαίσιο της οποίας εκδόθηκε το εν λόγω πρόστιμο, αφορούσε αγωγή ευρεσιτεχνίας μεταξύ δύο ιδιωτών. Η αγωγή ευρεσιτεχνίας είχε ως σκοπό να διαφυλαχθούν δικαιώματα ιδιωτικού δικαίου χωρίς να προκύπτει έκφραση προνομίων δημόσιας εξουσίας εκ μέρους κάποιου διαδίκου. Η φύση του προστίμου θα έπρεπε να διαγνωστεί σε συνάρτηση με τη φύση της κυρίως διαδικασίας, το κύρος της οποίας το πρόστιμο είχε σκοπό να διαφυλάξει.³⁶

³³ C-424/11 - Απόφαση του Δικαστηρίου (τρίτο τμήμα) της 12ης Σεπτεμβρίου 2013 *The Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs v. Sunico ApS*.

³⁴ Η συλλογιστική της απόφασης έχει προσελκύσει ιδιαίτερο προβληματισμό, καθώς υπάρχει ο κίνδυνος να ανοίξει τον δρόμο για να ενταχθούν υποθέσεις που αφορούν φορολογικές και άλλες δημοσίου δικαίου οφειλές στις αστικές υποθέσεις, με το πρόσχημα της διάπραξης σχετικού αστικού αδικήματος. Βλ. Ι. Δεληκωστόπουλος, *Ζητήματα από την Εφαρμογή του Κανονισμού 1215/2012 για τη Διεθνή Δικαιοδοσία και την Εκτέλεση Αποφάσεων*, 2η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 17.

³⁵ C-406/09 - Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 18ης Οκτωβρίου 2011. *Realchemie Nederland BV v. Bayer CropScience AG*.

³⁶ Επίσης βλ. C-271/00 - Απόφαση του Δικαστηρίου (πέμπτο τμήμα) της 14ης Νοεμβρίου 2002. *Gemeente Steenbergen v. Luc Baten*. Στην *Luc Baten*, το ολλανδικό δημόσιο είχε καταβάλει στη δικαιούχο διατροφής ποσά που όφειλε σε αυτήν τρίτο πρόσωπο. Ακολούθως, το

Στο ίδιο πνεύμα, το ΔΕΕ στην υπόθεση *Mahamdia*³⁷ έκρινε ότι αγωγή που αφορούσε ατομική σύμβαση εργασίας εργαζομένου στην πρεσβεία της Αλγερίας συνιστούσε αστική υπόθεση εφόσον τα καθήκοντα του πρώτου δεν ασκούνταν στη βάση προνομίου δημόσιας εξουσίας.³⁸ Η εν λόγω διάκριση δεν είναι άγνωστη εξάλλου στο Κυπριακό Δίκαιο αφού σωρεία ενεργειών της κυπριακής διοίκησης εμπίπτουν στη σφαίρα του ιδιωτικού δικαίου.³⁹

Το ΔΕΕ αποφάσισε ότι η έννοια των αστικών και εμπορικών υποθέσεων περιλαμβάνει αγωγή με την οποία ζητείται η εκτέλεση σύμβασης εγγύησης ιδιωτικού δικαίου, η οποία συνάφθηκε για να επιτρέψει σε τρίτο πρόσωπο να παράσχει την αναγκαία εγγύηση που απαιτείται από το κράτος.⁴⁰ Αρκεί η έννομη σχέση μεταξύ του δανειστή και του εγγυητή, όπως καθορίζεται από τη σύμβαση εγγύησης, να μην είναι σχέση διοίκησης και διοικούμενου.⁴¹

Οι παραπάνω υποθέσεις αποτελούν μέρος μιας ευρύτερης νομολογιακής κατεύθυνσης, η οποία διαχωρίζει τις περιπτώσεις όπου δημόσιοι οργανισμοί ενεργούν κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας από εκείνες όπου ενεργούν ως ιδιώτες. Διαφορές που αφορούν την άσκηση δημόσιας εξουσίας δεν μπορούν να υπαχθούν στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού. Αντίθετα, όταν οι ενέργειες μιας δημόσιας αρχής ή οργανισμού υπόκεινται στις διατάξεις του αστικού δικαίου, οποιαδήποτε διαφορά προκύψει μπορεί να υπαχθεί στην έννοια της αστικής και εμπορικής υπόθεσης.

ολλανδικό δημόσιο στράφηκε εναντίον του υπόχρεου διατροφής για τα ποσά που είχαν καταβληθεί. Το ΔΕΕ έκρινε ότι, εφόσον το ολλανδικό δημόσιο άσκησε αγωγή επί τη βάσει των δικαιωμάτων που αντλούσε η δικαιούχος διατροφής και όχι επί τη βάσει κάποιας διάταξης δημοσίου δικαίου, η υπόθεση συνιστούσε αστική υπόθεση.

³⁷ C-154/11 - Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 19ης Ιουλίου 2012 *Ahmed Mahamdia v. Λαϊκής Δημοκρατίας της Αλγερίας*. Επίσης σε σχέση με διαφορές προκύπτουσες από συμβάσεις εργασίας βλ. C-25/79 - Απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Νοεμβρίου 1979. *Sanicentral GmbH v. René Collin*.

³⁸ Για σχετική αναφορά σε σχέση με εργατικού δικαίου διαφορές βλ. Report by Professor Dr Peter Schlosser on the Convention of 9 October 1978 on the Association of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters and to the Protocol on its interpretation by the Court of Justice, παράγραφος 23.

³⁹ Βλ. Κυπριακή Δημοκρατία και/ή μέσω Διευθυντή Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας v. Αντώνη Τόκα (1995) 3 ΑΑΔ 218.

⁴⁰ C-265/02 - Απόφαση του Δικαστηρίου (πέμπτο τμήμα) της 5ης Φεβρουαρίου 2004. *Frahuil SA v. Assitalia SpA*.

⁴¹ ό.π.

Το ουσιαστικό κριτήριο για την κατάταξη μιας διαφοράς στην κατηγορία των αστικών και εμπορικών υποθέσεων είναι η εξακρίβωση του εφαρμοστέου δικαίου, το οποίο διευκρινίζει τη δυναμική της σχέσης μεταξύ των διαδίκων. Η φύση του δικαστηρίου που εκδικάζει την υπόθεση, καθώς και η κατηγοριοποίηση της διαφοράς από τον εθνικό νομοθέτη, είναι νομικά αδιάφορα στοιχεία για τους σκοπούς του Κανονισμού.

Εξαιρέσεις

Ο προσδιορισμός του περιεχομένου του όρου «αστικές και εμπορικές υποθέσεις» δεν αρκεί προς τον σκοπό πλήρους διαπίστωσης του πεδίου εφαρμογής του Ε.Κ. 1215/2012. Το άρθρο 1(2) θέτει εξ αντιδιαστολής επτά κατηγορίες υποθέσεων, οι οποίες δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Ε.Κ. 1215/2012. Είναι απαραίτητο να εξεταστούν τα ερμηνευτικά κριτήρια που έχει υιοθετήσει το ΔΕΕ για να διαπιστωθεί αν μια υπόθεση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Ε.Κ. 1215/2012.

Το βασικό κριτήριο για τον προσδιορισμό του αντικειμένου της υπόθεσης είναι το κύριο ζήτημα της διαφοράς.⁴² Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι, εκτός από τις υποθέσεις δημοσίου δικαίου, οι εξαιρέσεις του άρθρου 1(2) του Κανονισμού αφορούν επίσης ιδιωτικές διαφορές, για τις οποίες η ΕΕ έχει θεσπίσει ξεχωριστούς Κανονισμούς.

Υποθέσεις Δημοσίου Δικαίου

Την πρώτη κατηγορία υποθέσεων που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Ε.Κ. 1215/2012 αποτελούν οι φορολογικές, τελωνειακές, διοικητικές υποθέσεις, συμπεριλαμβανομένων υποθέσεων κοινωνικών ασφαλίσεων,⁴³

⁴² Report by Mr P. Jenard on the Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (OJ C, C/59, 05.03.1979, p. 1), σελ. 10.

⁴³ Ως προς την εξαίρεση της «κοινωνικής ασφάλισης» βλ. C-579/17 - Απόφαση του Δικαστηρίου (δεύτερο τμήμα) της 28ης Φεβρουαρίου 2019. BUAK Bauarbeiter-Urlaubs- u. Abfertigungskasse v. Gradbeništno Korana d.o.o. Στην υπόθεση αυτή, οργανισμός δημοσίου δικαίου διεκδίκησε δικαστικώς από εργοδότη ποσά που αντιστοιχούσαν στις προσαυξήσεις μισθών των εργαζομένων του εργοδότη. Το ΔΕΕ αποφάσισε ότι η αξίωση του δημοσίου οργανισμού ήταν άρρηκτα συνδεδεμένη με το δικαίωμα των εργαζομένων σε ωφελήματα που καταβάλλονταν βάσει του αστικού δικαίου. Οπότε, η φύση της αξίωσης του οργανισμού δημοσίου δικαίου υπαγόταν κάτω από το αστικό δίκαιο. Η συλλογιστική του ΔΕΕ βρίσκει ερείσματα στην έκθεση Schlosser, παράγραφος 29.

καθώς και υποθέσεις που σχετίζονται με πράξεις ή παραλείψεις κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας. Εάν το αντικείμενο της υπόθεσης σχετίζεται με τη νομιμότητα άσκησης δημόσιας εξουσίας ή προκύπτει σχέση διοίκησης και διοικούμενου μεταξύ των διαδίκων, αποκλείεται η εφαρμογή του Ε.Κ. 1215/2012.

Βασικό κριτήριο οριοθέτησης της άσκησης δημόσιας εξουσίας από μέρους δημόσιας αρχής αποτελεί το κατά πόσο προκύπτει δήλωση βούλησης διοικητικού οργάνου, με την οποία θεσπίζεται μονομερώς έννομη σχέση κατ' ενάσκηση δημόσιας εξουσίας.⁴⁴

Η υπόθεση Λεχουρίτου είναι ιδιαίτερα κατατοπιστική.⁴⁵ Η υπόθεση αφορούσε σφαγή αμάχων από στρατιώτες των γερμανικών ενόπλων δυνάμεων που διαπράχθηκε το 1943, θύματα της οποίας υπήρξαν κάτοικοι του Δήμου Καλαβρύτων στην Ελλάδα. Οι δικαιούχοι κατά το ελληνικό δίκαιο άσκησαν αγωγή ενώπιον των Ελληνικών Δικαστηρίων αιτούμενοι καταβολή αποζημιώσεων εκ μέρους της Γερμανίας. Οι Ενάγοντες αιτούνταν αποκατάσταση των περιουσιακών ζημιών, καθώς και αποζημιώσεις λόγω ψυχικής οδύνης που τους προξένησαν οι ενέργειες των γερμανικών ενόπλων δυνάμεων.

Το ΔΕΕ έκρινε ότι τα πιο πάνω γεγονότα δεν αποκάλυπταν αστική και εμπορική υπόθεση εφόσον επιχειρήσεις οι οποίες διεξάγονται από ένοπλες δυνάμεις συνιστούν μία εκ των χαρακτηριστικών εκφράσεων κρατικής κυριαρχίας. Η διαπίστωση του ΔΕΕ έγκειτο στο ότι ένοπλες επιχειρήσεις συνιστούν χαρακτηριστική έκφραση κρατικής κυριαρχίας, ιδίως όταν αποφασίζονται μονομερώς και υποχρεωτικώς εκ μέρους δημόσιων αρχών και εμφανίζονται ως άρρηκτα συνδεδεμένες με την εξωτερική και αμυντική πολιτική των Κρατών. Με την υπόθεση Λεχουρίτου προκύπτει παράλληλα η πρόθεση του ΔΕΕ να εναρμονιστεί πλήρως με την κρατούσα προσέγγιση σε σχέση με το προνόμιο της ετεροδικίας και της κρατικής ασυλίας.

⁴⁴ Βλ. Report by Professor Dr Peter Schlosser on the Convention of 9 October 1978 on the Association of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters and to the Protocol on its interpretation by the Court of Justice, παράγραφος 26.

⁴⁵ C-292/05 - Απόφαση του Δικαστηρίου (δεύτερο τμήμα) της 15ης Φεβρουαρίου 2007. Ειρήνη Λεχουρίτου και λοιποί ν. Δημοσίου της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας.

Στο ίδιο πλαίσιο, στην υπόθεση *Leo Kuhn*⁴⁶ αποφασίστηκε ότι δεν εμπίπτει στις «αστικές και εμπορικές υποθέσεις» αγωγή που ασκήθηκε κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας από άτομο που κατείχε ελληνικά ομόλογα και αμφισβήτησε το κύρος της ανταλλαγής των ομολόγων αυτών με ομόλογα μικρότερης αξίας, η οποία επιβλήθηκε διά νόμου. Το ΔΕΕ έκρινε ότι η διαφορά στην κύρια δίκη προκύπτει από την άσκηση δημόσιας εξουσίας από το ελληνικό δημόσιο, και ως εκ τούτου δεν εμπίπτει στις «αστικές και εμπορικές υποθέσεις».

Παράλληλα, στην υπόθεση *Siemens*,⁴⁷ δημόσια αρχή αξίωσε την καταβολή προστίμου από την εταιρεία *Siemens* το οποίο επιβλήθηκε λόγω παράβασης του δικαιίου του ανταγωνισμού. Η εταιρεία κατέβαλε σε πρώτο στάδιο το ποσό αλλά είχε αμφισβητήσει πρωτοδίκως την επιβολή του, ενέργεια η οποία στέφθηκε με επιτυχία. Συνεπεία της πρωτόδικης απόφασης, το δημόσιο επέστρεψε στη *Siemens* το χρηματικό ποσό που αντιστοιχούσε στο πρόστιμο. Ακολούθως, το δημόσιο εφείβηλε με επιτυχία την πρωτόδικη απόφαση και ως αποτέλεσμα η *Siemens* αναγκάστηκε τελικά να επανακαταβάλει στο δημόσιο το χρηματικό πρόστιμο.

Αν και το πραγματικό υπόβαθρο της υπόθεσης *Siemens* προσομοιάζει με την υπόθεση *Land Berlin*, υπό την έννοια ότι και στις δυο υποθέσεις δημόσια αρχή αξίωνε επιστροφή ποσών από ιδιώτες, προκύπτει μια ουσιώδης διαφορά μεταξύ των δυο αποφάσεων. Το διαφοροποιητικό στοιχείο στην υπόθεση *Land Berlin*, η οποία κατηγοριοποιήθηκε ως εμπορική υπόθεση, ήταν ότι η δημόσια αρχή διεκδικούσε ποσά που είχαν καταβληθεί εκ παραδρομής, βάσει του αγώγιμου δικαιώματος περί αδικαιολόγητου πλουτισμού.

Από την άλλη πλευρά, στην υπόθεση *Siemens*, η δημόσια αρχή επιδίωκε την επιστροφή ποσών από τη *Siemens*, τα οποία προέρχονταν απευθείας από διοικητικό πρόστιμο. Λόγω της άμεσης σύνδεσης των αξιώσεων με το διοικητικό πρόστιμο, η φύση της υπόθεσης δεν επηρεάστηκε από το γεγονός ότι η δημόσια αρχή άσκησε αγωγή κατά της *Siemens* ενώπιον των

⁴⁶ C-308/17 - Απόφαση του Δικαστηρίου (πρώτο τμήμα) της 15ης Νοεμβρίου 2018 *Hellenische Republik v. Leo Kuhn*.

⁴⁷ C-102/15 - Απόφαση του Δικαστηρίου (δεύτερο τμήμα) της 28ης Ιουλίου 2016 *Gazdasági Versenyhivatal v. Siemens Aktiengesellschaft Österreich*.